

Självständigt arbete, Påbyggnadskurs Krigsvetenskap (15 HP)

Författare: Towe Carlsson	Årskull: OPSA 21–24
Lärosäte: Försvarshögskolan	
Handledare: Peter Thunholm	
Antal ord: 11 952	
<p>VAN CREVELDS TEORI OM MANÖVERKRIGFÖRING, I EN OKONVENTIONELL KONTEXT</p> <p><u>Abstract</u></p> <p>In 1994, military historian Martin Van Creveld presented his hypothesis about the future of modern military conflicts. He argued that these conflicts primarily would involve non-state actors or state actors employing unconventional means and methods. Thirty years later, his hypothesis appears more relevant than ever. He claims that his theory of maneuver warfare should be able to explain success against this type of adversary.</p> <p>This thesis aims to test whether Van Creveld's theory of maneuver warfare can lead to success when a conventional actor faces an unconventional opponent. The purpose of this thesis is to contribute to the current research regarding maneuver warfare and increase understanding of whether his theory can be applied against an unconventional adversary.</p> <p>The theory has been applied on the U.S. lead coalition during Operation Anaconda and Operation Phantom Fury, from early 2000s. The result of the thesis implies that Van Creveld's theory of maneuver warfare can explain the outcome of both operations and should therefore be considered as valid. However, several circumstances are identified that should be considered in modern military conflicts in the future.</p> <p><u>Nyckelord:</u></p> <p>Van Creveld, manöverkrigföring, okonventionell motståndare, Operation Anaconda, Operation Phantom Fury</p>	

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	3
1.1 Problemformulering	3
1.2 Manöverkrigföringens relevans	4
1.3 Tidigare forskning.....	5
1.4 Syfte och frågeställning.....	8
1.5 Avgränsning	8
2. TEORI.....	9
2.1 Manöverkrigföring genom Van Crevelds ögon	9
2.1.1 Tempo	10
2.1.2 Tyngdpunkt.....	10
2.1.3 Övriga punkter.....	11
2.1.4 Kombinerade vapen.....	11
2.1.5 Flexibilitet	11
2.1.6 Uppdragstaktik.....	12
2.2 Kritik mot Van Crevelds teori om manöverkrigföring	12
3. METOD.....	13
3.1 Forskningsdesign	13
3.2 Val av fall.....	14
3.2.1 Fallens likheter och olikheter.....	15
3.2.2 Okonventionella motståndare	15
3.3 Forskningsetik	16
3.4 Källkritik	16
3.4.1 Operation Anaconda.....	16
3.4.2 Operation Phantom Fury	17
3.5 Operationalisering.....	18
4. ANALYS	20
4.1 Operation Anaconda.....	20
4.1.1 Van Crevelds teori om manöverkrigföring under Operation Anaconda	21
4.2 Operation Phantom Fury	26
4.2.1 Van Crevelds teori om manöverkrigföring under Operation Phantom Fury	27
4.3 Sammanfattning.....	32
5. AVSLUTNING.....	33
5.1 Resultatdiskussion.....	34
5.2 Svar på frågeställning.....	35
5.3 Metoddiskussion	36
5.4 Förslag på vidare forskning	36
5.5 Arbetets relevans för yrkesövningen.....	36
6. LITTERATUR OCH REFERENSFÖRTECKNING.....	38

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Nato menar i sin doktrin ”*Allied Joint Doctrine for Counter-Insurgency (COIN)*” att det största hotet för väst i dagsläget är icke statliga aktörer och dess verksamhet i instabila områden.¹ Militärhistorikern Martin Van Creveld inleder sin bok ”*Air power and maneuver warfare*”, 1994, ett antagande om framtidens hot. Med största sannolikhet utgörs dessa av icke statliga aktörer, alternativt statliga aktörer som nyttjar okonventionella medel och metoder.² Konventionell krigföring förklaras som det traditionella sättet att utöva krig på, där två reguljära styrkor möts på slagfältet. Allt utanför den karaktäriseringen ses således som okonventionell krigföring.³ Där involveras bland annat icke-statliga aktörer, rebellgrupper och terroristorganisationer.⁴ Denna typ av krigföring kan även involvera statliga aktörer och specialförband som använder sig av okonventionella medel och metoder.⁵ Då okonventionella aktörer präglas av dess oförutsägbarhet krävs det att den konventionella aktören följer någon typ av vägledning eller uttalade koncept.⁶ Kanske kan Van Crevelds teori om manöverkrigföring utgöra denna vägledning?

Terrororganisationen Hamas attack mot Israel, Iran-stödda terrororganisationen Houthirebellernas attacker mot fartyg i Röda havet och det fullskaliga kriget i Ukraina är enbart fåtal exempel på militära konflikter som sker i skrivande stund. Händelserna involverar okonventionella aktörer, alternativt konventionella aktörer som använder sig av okonventionella medel och metoder. Van Creveld kunde redan 1994 se dessa typer av militära konflikter komma. Författaren delar hypotesen om framtiden, 30 år efter hans uttalande. Med tanke på teorins ålder, och hur konflikter har förändrats sedan 90-talet, blir frågan om konventionella aktörer verkligen kan förlita sig på Van Crevelds teori, mot okonventionella motståndare.

Detta arbete syftar till att pröva om Van Crevelds teori om manöverkrigföring är tillämpbar där en konventionell aktör tar sig an en okonventionell motståndare i en militär konflikt. För

¹ NATO, *Allied Joint Doctrine for Counter-Insurgency (COIN)*, ALLIED JOINT PUBLICATION, April 2023, xvi

² Van Creveld, Martin, *Air power and maneuver warfare*, Alabama: Air University Press, 1994, xiii-xiv

³ Ångström, Jan & Widén, Jerker, *Militärteorins grunder*, Stockholm: Försvarsmakten, 2005, 44–45

⁴ NATO, *Allied Joint Doctrine for Counter-Insurgency (COIN)*, 1

⁵ Ångström & Widén, *Militärteorins grunder*, 44–45

⁶ Van Creveld, *Air power and maneuver warfare*, xiii-xiv

att möjliggöra det kommer teorin att prövas, genom en teoriprovande fallstudie, på två operationer som ägde rum under början av 2000-talet: Operation Anaconda och Operation Phantom Fury.

1.2 Manöverkrigföringens relevans

Manöverkrigföring ses som ett återkommande motto om hur militära operationer skall planeras och slutligen genomföras. *Handbok: Strid mot irreguljär motståndare 1 Grunder* vägleder den svenska Försvarsmakten genom taktik mot en okonventionell motståndare. En av de mest framgångsrika riktlinjerna är att komma innanför motståndarens beslutscykel (OODA-loop). Påverka motståndarens nyckelfunktioner, kritiska sårbarheter och tyngdpunkter på platser som för motståndaren är särskilt utsatta.⁷ Det krävs även en stor förmåga till flexibilitet, handlingsfrihet och situationsanpassning då motståndaren präglas av att agera oförutsägbart. Uppnår vi det, ökar möjligheterna till ett bibehållet initiativ. Kombinerade vapen skall användas i syfte att sätta motståndaren i en ofördelaktig position som sedan skall utnyttjas på maximalt sätt.⁸ Uppdragstaktik, vår ledningsfilosofi, skall genomföras i hög grad från lägsta till högsta nivån inom ledningsstrukturen.⁹ Den taktiska handlingen som skall bidra till kvarvarande initiativförmåga och efterfrågad effekt är förmågan till överraskning.¹⁰

Med det sagt kan det konstateras att samtliga element i Van Crevelds teori om manöverkrigföring återfinns i Försvarsmaktens *Handbok: Strid mot en irreguljär motståndare*. Komma innanför motståndarens OODA-loop, påverka deras tyngdpunkt, nyttja flexibilitet, kombinerade vapen, uppdragstaktik och slutligen överraskning. Detta är exempel på nyckelförmågor som för den svenska Försvarsmakten skall ligga till grund vid strid mot en okonventionell motståndare. Den krigsvetenskapliga relevansen att pröva en teori om manöverkrigföring, som i stor utsträckning är oprövad, i en modern kontext återfinns i att manöverkrigföring är spårbar i flertalet västländska staters doktriner, utöver Sverige, bland annat USA och Storbritannien.

⁷ Försvarsmakten, *Handbok: Strid mot irreguljär motståndare 1 Grunder*, Stockholm: Försvarsmakten, 2013, 71–72

⁸ Ibid, 80, 82

⁹ Ibid, 85

¹⁰ Ibid, 79

1.3 Tidigare forskning

I sökandet efter tidigare forskning om Van Crevelds teori har en del av forskningsluckan identifierats. Detta då prövande studier som hanterar teorins förklaringsvärde inte hittats. Av den anledningen kommer detta avsnitt omfatta manöverkrigföring i sin helhet.

Manöverkrigföring beskrivs av Ångström och Widén som en krigföringsmetod där målet är att genom systematiska störningar sätta motståndaren ur stridbart skick. Grundidén återfinns i att aktören vill påverka motståndarens förmåga till ledning, tekniska system, gruppkonstellationer och slutligen dennes sätt att kriga. Aktören vill samtidigt undgå motståndarens överlägsna stridande enheter, både att bli upptäckt och att agera med eldkraft mot dessa. Vidare påstås utövaren av manöverkrigföring kunna uppnå framgångsrika resultat i proportion till de resurser som spenderats.¹¹ Detta avsnitt redogör för tidigare forskning om manöverkrigföring. Fem olika artiklar som utgetts under 20 års tid kommer att bearbetas. Avslutningsvis presenteras en sammanfattning av det bearbetade materialet och hur detta ses som relevant för arbetet.

Manöverkrigföring påstås av William Owen vara en krigsfilosofi där det är eftersträvansvärt att skapa så stora nederlag hos sin motståndare som är fysiskt möjligt. Det skall ske genom snabba, väl avvägda och oförutsägbara beslut som påverkar motståndaren i den mån att situationen försämras så pass mycket att motståndaren väljer att ge upp. Utgångspunkten återfinns i att anfälla de komponenter som för motståndaren är vitala, så som ledning och logistik.¹² Återkommande betonas att framgången egentligen är att reducera motståndarens vilja att göra motstånd.¹³ Vad och hur detta skall uppnås är dock inte fullständigt övertygande. Det råder även en diskussion huruvida om en aktör skall eller bör grunda sina beslut baserat på militära doktriner och koncept överhuvudtaget då ingen militär konflikt är den andra lik. Slutligen påstås manöverkrigföring skapa en fördelaktig position gentemot sin motståndare. Detta förhållande skall slutligen ge utrymme för att använda sig av framgångsrika utnötningsmetoder. För att genomföra den senare nämnda metoden krävs det dock numerärt övertag i manskap.¹⁴

¹¹ Ångström & Widén, *Militärteorins grunder*, Stockholm: Försvarsmakten, 2005, 183–184

¹² Owen, William F, *The Manoeuvre Warfare Fraud*, The RUSI Journal, vol.153, nr. 4, September 2008: 62-67, DOI: 10.1080/03071840802386224, 62

¹³ Ibid, 63

¹⁴ Ibid, 66-67

Richard Simpkins, Robert Leonhards och William Linds benämns ofta i sammanhang där det diskuteras om manöverkrigföring. Jämfört med utnötningsmetoder, påstås inte manöverkrigföring kräva en numerär överlägsenhet för att nå framgång. Detta synsätt exemplifieras genom en konflikt under det initiala året av första världskriget. Det tyska koloniområdet Sydvästafrika (GSWA) ockuperades av Sydafrikanska styrkor (UDF) 1914. Uppskattningsvis beskrivs det numerära antalet i konflikten som skiljaktigt på ca 43 000 man, till UDF:s fördel.¹⁵ Trots UDF:s numerära övertag uppstod begränsning i bland annat rörlighet, och deras initiala insats betraktas som en operativ förlust. Detta kom däremot att förändras när GSWA fick stora nederlag och ansågs vara förlorare i konflikten.¹⁶ Utifrån manöverkrigföringens perspektiv beror inte nederlaget på GSWA:s numerära underläge. Istället påstår Antonio Garcia att orsaken var att GSWA inte lyckades använda sig av de grundläggande koncepterna i manöverkrigföring. Å andra sidan lyckades UDF göra det: de var flexibla i sin plan, bibehöll en hög rörlighet, påverkade motståndarens vitala funktioner och uppnådde överraskningsmoment med stor inverkan i konfliktens utfall.¹⁷

Richard Pech & Geoffrey Burde påstår å andra sidan att militära tillvägagångssätt som bygger på snabbhet, störningar av fiendens vitala delar, nytänkande och oförutsägbara handlingar vara framgångsrika oavsett storlek på motståndare. De skrivna utnötnings- och utmattningsstrategierna anses av vissa vara idéer som är förutsägbara och enbart leder till oförklarlig smärta och ekonomiskt slöseri.¹⁸ Manöverkrigföring däremot kan betraktas som en riktlinje, som kan appliceras självständigt eller som komplement till andra strategiska principer oberoende av utövarens numerära storlek. Att använda manöverkrigföringens principer i en numerärt mindre styrka kan skapa utrymme för mer flexibilitet och oförutsägbara ageranden.¹⁹

Manöverkrigföring berörs i en nyare kontext i *Ukraine's Strategy of Attrition* från 2023, utifrån Rysslands invasion av Ukraina. Artikeln syftar till att utreda huruvida västländska stater och beslutsfattare kan nyttja både utnötningsmetoder och manöverkrigföring som

¹⁵ Garcia, Antonio, *A manoeuvre warfare analysis of South Africa's 1914-1915 German South West African Campaign*, *Scientia militaria: South African journal of military studies*, vol.45, nr.1, 2017: 90-121, DOI: 10.5787/45-1-1194, 90-92

¹⁶ Ibid, 96-97, 101

¹⁷ Garcia, *A manoeuvre warfare analysis of South Africa's 1914-1915 German South West African Campaign*, 110-112

¹⁸ Pech, Richard & Burde, Geoffrey, *Manoeuvre warfare: a new military paradigm for business decision making*, London: Management decision, vol.41, nr.2, Mars 2003: 168-179, 16

¹⁹ Ibid, 174-175, 178

primära krigföringsstrategier i framtiden. Båda aktörerna har under konflikten nyttjat sig av manöverkrigföring som i sin tur har övergått till framgångsrika utnöttningsmetoder. De ukrainska styrkorna har haft svårigheter i att enbart använda sig av manöverkrigföring. Det påstås framförallt bero på Rysslands skicklighet till långa, preciserade anfall, mängden ammunition och kommunikationen vid frontlinjerna.²⁰ De gånger som ukrainarna har lyckats med manöverkrigföring är när de tidigare har lyckats sätta sin motståndare i ett underläge genom utnöttningsmetoder. Principer för manöverkrigföring har varit framgångsrika i situationer där de ryska styrkorna inte har lyckats frigöra sig från ukrainarnas utnötande understödsvapen och artilleri. Detta har i sin tur skapat ett utrymme att implementera manöverkrigföringens metoder, och slå motståndaren där den varit som svagast.²¹

Ett ytterligare exempel på framgångsrik manöverkrigförings effekt är ”operation COMPASS”. En framgångsrik markoffensiv under andra världskriget i ökenförhållanden där britterna visade sig vara mycket framgångsrika och segrade över italienska styrkor.²² Genom varierande uppträdande skapade britterna ett utrymme för stor handlingsfrihet och med principer för manöverkrigföring koncentrerade sig stridskrafterna mot Italiens styrkor när dessa var som mest sårbara. De brittiska styrkorna var i ett stort numerärt underläge men avsevärt bättre koordinerade och sammansvetsade. Det låga antalet soldater möjliggjorde en flexibilitet och en effektiv rörlighet som kombinerat med understödsvapen och artilleri ledde till definitiva framgångar på slagfältet.²³ Den avgörande faktorn som påstås vara anledningen till att britterna segrade var dess ledning sammanfogat med erfarna och motiverade underställda. De lyckades bibehålla en hög grad av uppdragstaktik, rörlighet, en väl fungerade logistikkedja, påverkan på motståndaren sårbara enheter och slutligen en kombination av sina vapensystem. Faktorer som även utgör grunden till manöverkrigföring.²⁴

Sammanfattningsvis redogör ovanstående artiklar för manöverkrigföring i olika kontexter. Det är inte helt övertygande om huruvida en aktör överhuvudtaget bör följa grundläggande ramar och militära verk i en militär konflikt då ingen konflikt är den andra lik. Att använda sig av manöverkrigföring kan dock vara ett ypperligt tillvägagångssätt för att sätta

²⁰ Gady, Franz-Stefan & Kofman, Michael, *Ukraine's Strategy of Attrition*, London: Survival, vol.65, nr.2, Mars 2023: 7-22, DOI: 10.1080/00396338.2023.2193092, 7-8

²¹ Ibid, 16

²² Cave, David, *Operation COMPASS: The Australian Army's first experience of manoeuvre warfare in world war 2*, Australian defence force journal, vo.203, nr.1, 2017: 57-66, 57

²³ Ibid, 61

²⁴ Ibid, 62

motståndaren i ett underläge och slutligen använda sig av utnöttningsmetoder. Dessvärre kräver den senare nämnda krigföringsmetoden fler antalet soldater på slagfältet för att uppnå framgång. Huruvida aktören har en numerär överlägsen eller underlägsen styrka påstås inte spela någon roll vid användandet av manöverkrigföring. Å andra sidan är det inte övertygande om krigföringsmetoden bör användas som enskild bas. Denne bör istället kompletteras med andra teorier och doktriner som vägledning. Återkommande framgångar är att använda manöverkrigföring när det tidigare skett utnöttningsmetoder, och vice versa.

Avslutningsvis kan det konstateras att de berörda artiklarna involverar konflikter där båda aktörerna är av konventionell natur. Ingen artikel har funnits där manöverkrigföring appliceras mot en okonventionell aktör. Det författaren upplever missas i den tidigare forskningen är hur och med vilken framgång krigföringsmetoden nyttjas av en konventionell aktör som står i strid mot en okonventionell motståndare. Inte heller Van Crevelds teori om manöverkrigföring berörs specifikt. Detta påvisar den kvarvarande forskningsluckan som detta arbete syftar till att fylla, om Van Crevelds teori om manöverkrigföring kan användas mot en okonventionell motståndare.

1.4 Syfte och frågeställning

Genom en teoriprovande fallstudie syftar detta arbete till att bidra till den nuvarande krigsvetenskapliga forskningen och öka förståelse huruvida Van Crevelds teori om manöverkrigföring kan användas mot en okonventionell motståndare. Teorin kommer således att prövas på två operationer, varav den ena ses som framgångsrik medan den andra ses som ett misslyckande utifrån den konventionella aktörens perspektiv.

Forskningsfrågan som i detta arbete avser att besvaras är således:

- *I vilken utsträckning kan Van Crevelds teori om manöverkrigföring förklara utfallet mot en okonventionell motståndare?*

1.5 Avgränsning

För att möjliggöra svar på arbetets frågeställning krävs det att operationernas händelseförlopp och utfall inkluderas. Att detta är ett krav återfinns i att forskningsfrågan syftar till att förstå hur den beroende variabeln (utfallet) påverkas av de oberoende variablerna (teorins ingående delar).

Den andra mars 2002 inleddes Operation Anaconda med målsättningar som skulle vara uppnådda inom 72 timmar, trots det varade operationen i två veckor. Författaren har således

valt att enbart analysera de initiala 72 timmarna av operationen och därefter beröra slutskedet två veckor senare i en begränsad utsträckning. Detta möjliggör att författaren noggrannare kan studera de initiala händelserna som kan ha kommit att vara anledningen till att koalitionen inte uppnådde sina målsättningar inom angiven tidsram.

Den sjunde november 2004 inleddes Operation Phantom Fury och varade i sex veckor. Operationen avgränsas till att enbart analysera huvuddelen av de stridande situationerna. Dessa ägde rum mellan den 7–16 november. Avgränsningen möjliggör en grundligare analys av de händelser som går i linje med arbetets frågeställning. Således kommer koalitionens humanitära insatser under och efter operationen inte att beröras. Den största nackdel med avgränsningen är att operationen inte är avslutad den 16 november. Det kan leda till att ytterligare faktorer, utöver teorin, skulle kunna ha en påverkan på operationens utfall. Däremot är syftet att pröva teorins förklaringsvärde under stridande situationer, därför anses avgränsningen vara lämplig för detta arbete.

2. Teori

En militärteoretiker som har satt sin prägel på manöverkrigföring är Martin Van Creveld. Han är inte ensam om att ha gjort det. Exempel på andra historiker som har bidragit med sin del inom denna arena är Liddell Hart och William S Lind.²⁵ Båda är visserligen mer omtalade inom krigsvetenskapen. Att Van Crevelds teori, i förhållande till ovan nämnda historiker, i princip är oprövad gör att det är krigsvetenskapligt relevant att pröva i detta arbete. Teorin fyller en del i ett större forskningsfält och är generell i sin helhet. Van Crevelds teori om manöverkrigföring fyller även en intern relevans kopplat till den svenska Försvarsmaktens tankesätt vid strid mot okonventionella motståndare, vilket presenteras i avsnitt 2.1

Manöverkrigföringens relevant. Nedan redogörs Van Crevelds teori, som vid uppfyllnad av de sex ingående delarna skall generera framgång i militära konflikter.

2.1 Manöverkrigföring genom Van Crevelds ögon

Med teorins sex olika principer och så få resurser som möjligt skall aktören framkalla ett nederlag hos motståndaren, alternativt kunna påverka motståndaren när denne är sårbar. Idén är att inom ett begränsat område påverka delar av motståndarens styrka i syfte att uppnå ett övertag mot motståndaren med hela den egna styrkan. Slutligen skall resultatet av striden

²⁵ Ångström & Widén, *Militärteorins grunder*, Stockholm: Försvarsmakten, 2005, 91–92

utnyttjas maximalt och motståndaren skall bibehållas i obalans.²⁶ Nedan presenteras de sex ingående element som tillsammans skapar Van Crevelds teori:

2.1.1 Tempo

Tempo är teorins första elementet och denne ska, trots sitt namn, inte misstas som förmågan till hög hastighet. Van Creveld förklarar att denna princip bäst kan jämföras med John Boyds idé om OODA-loopen (observation, orientering, beslut, handling) som har sitt ursprung från 1900-talets stridspiloter. Genom att variera mellan olika handlingsalternativ innan motståndaren hinner reagera skall aktören komma innanför motståndarens beslutscykel. Detta skapar, hos motståndaren, frustration och minskar succesivt kontrollen av sitt eget agerande kraftigt. För att göra detta tydligare gör Van Creveld en jämförelse med spelet schack. Han förklarar det som att motståndaren enbart får göra sitt drag varannan gång, medan den andre spelaren får göra sitt drag varje gång turen går över.²⁷

2.1.2 Tyngdpunkt

Schwerpunkt är det tyska namnet på teorins andra element. På svenska kan det läsas som ”tyngdpunkt” och det är även så elementet kommer att benämnas under detta arbete. Innebörden av detta element är att aktören skall påverka motståndaren med tillräckligt mycket kraft, i rätt riktning under rätt tidpunkt och på rätt plats.²⁸ Utgångspunkten är att avgöra vilken strategiska plats som för motståndaren är vital, svagt försvarad och utgör en svårighet för honom att agera. Van Creveld menar att en sådan strategisk plats med bristande försvar är något som återfinns i alla slag. För att exemplifiera en sådan geografisk plats presenterar Van Creveld en bergskedja, där de höga bergen skapar naturliga tyngdpunktsförhållanden. Framgång kan enbart uppnås om en markbunden aktör passerar igenom dalen för att ta sig till bergstopparna där den vitala platsen är. Fiendens försvar är sannolikt placerade i de nedåtsluttande bergskanterna riktade mot dalgången. Att anfälla genom dalgången vore förmodligen förödande. För att den markbundna aktören skall ta sig till anfallsmålet med så få förluster som möjligt måste den i stället påverka motståndaren i sida eller bakifrån. Motståndaren kommer självklart försöka skydda den vitala platsen och i sitt dilemma väljer

²⁶ Van Creveld, *Air power and maneuver warfare*, 1

²⁷ Ibid, 3

²⁸ Ibid, 3

han exempelvis att breddgruppera på berget, då terrängen inte medger annat. På så sätt har motståndaren blivit ännu mer sårbar och en återvändsgränd är skapad.²⁹

2.1.3 Överraskning

Detta element kräver en identifiering av motståndarens verksamhet och avsikter, utan att få sina egna blottade. Metoden om överraskning beskrivs av Van Creveld, baserad på Sun Tzu ord, som komplicerad, tidskrävande och dyrbar. Målet är att försätta motståndaren i en position där han är ur balans, förvirrad och slutligen plantera en känsla av osäkerhet. För att uppnå det krävs flertalet insatser där aktören slår till på en oförväntad plats, och således överraskar motståndaren som trott annat. Om och om igen. När detta har åstadkommit öppnas möjligheten att slå motståndaren med så mycket kraft som möjligt.³⁰

2.1.4 Kombinerade vapen

Aktören vill skapa en gruppering med olika vapensystem och på så sätt framhäva styrkan med respektive vapensystem. På så vis kan de olika vapensystemen komplettera varandra utifrån dess egenskaper och aktören blir ett starkare hot i sin helhet. Aktören vill med ett vapensystem påverka motståndaren och göra denne gripbar för exponering av ett annat vapensystem. Viktigt att ha i åtanke är att kombinerade vapen inte innebär hur mycket eldkraft konstellationen kan producera, utan istället handlar det om olikheterna inom konstellationen i sin helhet.³¹

2.1.5 Flexibilitet

För att nå framgång med teorins fyra ovanstående element krävs det att utövaren besitter förmågan till snabb anpassning. Målsättningen är att aktören skall kunna agera istället för att enbart reagera på fiendens uppträdande eller handlingar, det vill säga att vara flexibel. Det krävs att organisationen besitter vissa specifika egenskaper: oberoende av andra förband, fullkomlig och generell i sina förmågor. Det måste även finnas en typ av redundans som möjliggör förluster, då förluster inte får påverka förbandets duglighet. Oavsett förmågan att uppnå tidigare nämnda egenskaper inom förbandet menar Van Creveld att det absolut viktigaste, bortom alla tvivel, är träning. Om förbandet lyckas öva, träna och prövas tillsammans som en enhet skall detta garantera förmågan till flexibilitet.³²

²⁹ Van Creveld, *Air power and maneuver warfare*, 4

³⁰ Ibid, 5

³¹ Ibid, 5-6

³² Ibid, 6

2.1.6 Uppdragstaktik

De sjätte och sista elementet inom Van Crevelds teori om manöverkrigföring är uppdragstaktik. Förmågan att nyttja den specifika ledningsfilosofin är den avgörande faktorn till att utöva ovanstående element. Under den flexibla och rörliga striden kan inte avgörandet vara huruvida kommunikationstekniken är duglig eller inte. Om ledningen enbart skulle komma från organisationens högsta befälhavare skulle det möjligen kunna hämma förbandet. För att undgå denna problematik menar teorin att ledning måste komma från utvalda individer på respektive nivå. Befälhavaren måste ge sin underställda tillit, tillåtelse och rätt medel för att ta initiativ och våga ta beslut i högre chefs anda. För att möjliggöra det måste de underställda cheferna vara väl insatta i operationens mål och syfte, om möjligt, två nivåer upp utifrån den underställdas position.³³

2.2 Kritik mot Van Crevelds teori om manöverkrigföring

Sökandet om kritik riktad mot Van Crevelds teori om manöverkrigföring har varit förvånansvärt svårt och det har skett i stor del utan framgång. Författaren kan anta att det beror på att hans teori är väldigt generell. Teorin inkluderar grundläggande tillvägagångsätt som ofta ses som framgångsrika och är förmodligen anledningen till att teorin inte kritiseras. Något som förvånar författaren är att Van Crevelds teori inkluderar stora ord om förmågan till tempo och överraskning, men saknar helt den inkluderande risktagningen som medförs vid dessa situationer. Om planeringen, motståndaren och situationen inte värderas noga kan ett snabbt agerande leda till stora förluster. Hur utövaren skall behandla dessa frågor exkluderas helt. Inte heller någon förklaring till vad som anses vara seger återfinns. Detta anser författaren som problematiskt med tanke på att det är det som teorin i förlängningen skall generera. För att kunna analysera om nyttjandet av teorin påverkat utfallet av de två operationerna är det en nödvändighet att definiera synen på seger. Därför kommer det att behandlas utifrån synsättet End-State, det vill säga slutläget för aktören. Uppnås operationens målsättningar så ses denne som segrare.³⁴ Det saknas även en definition om vad som anses vara ”tillräckligt mycket kraft” under teorins andra element, 2.1.2 *Tyngdpunkt*. Det kommer under detta arbete att betraktas som tillräckliga resurser för att nedkämpa motståndaren.

³³ Van Creveld, *Air power and maneuver warfare*, 7

³⁴ Ångström, Jan & Widén, Jerker, *Contemporary Military Theory: The dynamics of war*, Oxford: Routledge, 2015, 43-44

3. Metod

I detta kapitel redogörs inledningsvis arbetets forskningsdesign, motivering för val av fall, redogörelse om de okonventionella motståndarna, hur arbetets källor kommer att behandlas och slutligen operationalisering.

3.1 Forskningsdesign

Detta arbete kommer att avhandla en teoriprovande flerfallstudie. Boken *Forskningshandbok: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna* menar att i en teoriprovande fallstudie skall inte teorin prövas på egen hand. I stället måste teorin prövas med hjälp av ett eller flera specifikt utvalda fall för att generera slutsatser huruvida teorins pålitlighet förstärks eller försvagas. Motiveringen till att detta arbete är en teoriprovande studie återfinns i att Van Crevelds teori om manöverkrigföring står i centrum.³⁵ Det är befintligheten av teorins ingående delar som undersöks i de två operationerna, för att därefter eventuellt kunna dra slutsatser om det kausala sambandet. För att möjliggöra det kommer författaren i detta arbete att analysera huruvida den konventionella aktören, i de respektive fallen, uppnådde eller inte uppnådde teorins delar, som skall generera framgång. Slutligen diskuteras huruvida detta kan ha påverkat utfallet.

Arbetets tillhörande syfte och frågeställning avgör att metoden blir en fallstudie.³⁶ För att möjliggöra en teoriprovande flerfallstudie har författaren valt att genomföra en kvalitativ textanalys som metod. Metoden ökar arbetets trovärdighet då olika synvinklar och helheten i materialet får möjlighet att träda fram. Även viktiga betydelser som inte står i klartext har en tendens att visa sig genom gedigen läsning och att grundligt bearbeta flertalet olika texter.³⁷ Flerfallsstudien ger upphov till bredare slutsatser, ökar den externa validiteten och slutligen generaliserbarheten i arbetet vilket också är anledningen till att teorin kommer prövas på flera fall.³⁸ Studien och dess tillhörande resultat avser vara opartiskt och neutralt samt att samtligt material som används, redovisas.³⁹ Genom att välja fall som inte inkluderar svenska Försvarsmakten som stridande enhet minskar även risken för att författaren är partisk i sin

³⁵ Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Lund: Studentlitteratur, 2000, 59–62

³⁶ Yin, Robert K & Nilsson, Björn, *Fallstudier: design och genomförande*, Malmö: Liber, 2007, 22

³⁷ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann & Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 5. uppl. Stockholm: Wolters Kluwer, 2017, 211

³⁸ Yin & Nilsson, *Fallstudier: design och genomförande*, 67–68

³⁹ Yin, Robert K, *Case study research: design and methods*, 4. uppl. London: SAGE Publications Inc, 2009, 18–19

analys. Den kvalitativa textanalysen genomförs med flertalet källor som grund och är valda ut utifrån ett kritiskt öga. Vilket presenteras noggrannare under 3.3 *källkritik* senare i detta kapitel.

För att genomföra en teoriprovande flerfallstudie måste de fall som av författaren blir utvalda motiveras noggrant och väljas med omsorg.⁴⁰ Vilket tar oss över till nästkommande del av detta kapitel, *val av fall*.

3.2 Val av fall

De valda fallen är baserade på den beroende variabeln, det vill säga att utfallet på de två operationerna skiljer sig åt. I ett arbete där syftet är att undersöka sambandet mellan de oberoende och den beroende variabeln är denna metod vid val av fall att föredra. De oberoende variablerna är således de sex ingående elementen i Van Crevelds teori.⁴¹ Robert Yin menar även att det måste innehålla en rad likheter fallen emellan för att dessa överhuvudtaget skall vara jämförelsebara och öka arbetets tillförlitlighet.⁴² Detta benämner Esaiasson m.fl. som ”*most similar system design*”. Metoden kräver att fallen i sin helhet är lika, men att utfallet skiljer sig åt. Ett annat krav är att den beroende och oberoende variablerna fastställs, vilket nämns ovan. Val av fall utifrån denna design är genomförbart på två olika sätt. Det första alternativet är att författaren är insatt i de empiriska fallen sedan tidigare och vet svaret på den beroende variabeln, eller så är författaren ovetandes i denna fråga. Med tanke på att författaren vet svaret på den beroende variabeln i de respektive operationerna så är det de förstnämnda tillvägagångssättet som baserar valet på fall i detta arbete.⁴³ Eftersom arbetets forskningsfråga syftar till att besvara om Van Crevelds teori om manöverkrigföring kan förklara utfallet krävs det även att utfallet på de två fallen är olika.

De fall som i detta arbete har valts utifrån ”*most similar system design*” är: Operation Anaconda, en misslyckad operation i Afghanistan 2002, och Operation Phantom Fury, en lyckad operation i Irak 2004.

⁴⁰ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Towns & Wängnerud, *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 41

⁴¹ George, Alexander L & Bennett, Andrew, *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*, Cambridge: MIT Press, 2005, 23

⁴² Yin, *Case study research: design and methods*, 40–43

⁴³ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Towns & Wängnerud, *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 102–104

3.2.1 Fallens likheter och olikheter

De markanta skillnaderna mellan operationerna är dess utfall, geografiska platsen och operationsmiljön: Afghanistan (bergsmiljö)⁴⁴ och Irak (urban miljö).⁴⁵ Det numerära antalet är också en stor differens. Operation Anaconda bestod av ca 3500 man⁴⁶ och operation Phantom Fury inkluderade 12 000 stridande soldater.⁴⁷

De tydligaste likheterna i operationerna är däremot fler. Båda operationerna ingick i ideologiska krig där den konventionella aktören antingen ville ta tillbaka makten från al-Qaida/talibanerna⁴⁸ alternativt stabilisera ett insurgentfyllt område.⁴⁹ Det finns således likheter i de uppsatta målen: nedkämpa eller tillfångata de högst uppsatta ledarna. Koalitionen hade under de båda operationerna stora teknologiska fördelar jämfört med motståndaren, som även saknade luftvärnsförmåga.⁵⁰ Slutligen återfinns en statlig konventionell aktör, där majoriteten av koalitionen utgjordes av amerikanska styrkor, i båda operationerna.⁵¹

3.2.2 Okonventionella motståndare

I syfte att ytterligare stärka arbetets validitet presenterar detta avsnitt de två operationernas motståndare och varför dessa ses som okonventionella.

Al-Qaida är en ökad terroristorganisation som utgjorde delar av motståndet under båda operationerna. Operation Anaconda var ett av flera svar på terrorattentatet mot World Trade Center, 9/11 2001. USA valde att inleda en koalition, med likasinnade nationer, i syfte att motverka denna typ av terrorism.⁵² Operation Phantom Fury, 2004, syftade till att återta kontrollen över staden Fallujah där flertalet insurgentgrupper, bland annat Al-Qaida och

⁴⁴ Lambeth, Benjamin S, *Air power against terror: America's Conduct of Operation Enduring Freedom*, Sant Monica: RAND Corporation, 2005, 163

⁴⁵ McWilliams, Timothy S, *U.S Marines in Battle: Fallujah, November-December 2004*, Quantico: Marine Corps University Press, 2014, 57

⁴⁶ Headquarters United States Air Force, AF/XOL, *Operation Anaconda, An Air Power Perspective*, Saffron Walden: Books Express Publishing, 7 februari 2005, 3

⁴⁷ McWilliams, *U.S Marines in Battle: Fallujah, November-December 2004*, 7-8

⁴⁸ Headquarters United States Air Force, AF/XOL, *Operation Anaconda, An Air Power Perspective*, s. 5, 17, 21-22

⁴⁹ Estes, Kenneth W, *U.S. Marines in Iraq, 2004-2005: into the fray*, Washington D.C: History Division, U.S. Marine Corps, 2011, 60

⁵⁰ Estes, *U.S. Marines in Iraq, 2004-2005: into the fray*, 68; Headquarters United States Air Force, AF/XOL, *Operation Anaconda, An Air Power Perspective*, 12

⁵¹ McWilliams, *U.S Marines in Battle: Fallujah, November-December 2004*, 7-8; Headquarters United States Air Force, AF/XOL, *Operation Anaconda, An Air Power Perspective*, 7 februari 2005, 3

⁵² Headquarters United States Air Force, AF/XOL, *Operation Anaconda, An Air Power Perspective*, 1, 11

Islamic Army, hade befäst sig.⁵³ Tre veckor in i operationen identifierade koalitionen 346 ammunitions depåer, varav 63 av dessa lokaliserades inne i moskéer, och 8 gisslankammare, varav tre användes till avrättning och tortyr av fångar.⁵⁴

Sammantaget syftade operationerna till att motverka terrorism och öka stabiliteten inom angivet område. Med detta avsnitt i beaktande råder det ingen tvivel om motståndarens karaktär och fallen bör anses gå i linje med uppsatsen syfte och frågeställning.

3.3 Forskningsetik

Utöver vald empiri, så berörs inte enskilda individer i detta arbete. Det forskningsetiska perspektivet kommer att behandla genom att uppvisa korrekt information med spårbarhet till angivna källor.⁵⁵

3.4 Källkritik

Detta avsnitt presenterar de källor som har valts ut utifrån ett källkritiskt perspektiv och som kommer ligga till grund för analys av de valda fallen. Esaiasson m.fl. presenterar en rad källkritiska regler som skall tas i beaktande vid forsknings- eller uppsatsskrivande för att öka arbetets trovärdighet. De presenterar bland annat minnesregeln, som detta arbete kommer grunda sina källor på, Ädel-OST: *Äkthet, Oberoende, Samtidighet och Tendens*.⁵⁶

3.4.1 Operation Anaconda

Operation Anaconda kommer att beskrivas och analyseras utifrån en studie och två böcker:

Studien *Operation Anaconda: An Air Power Perspective*, 17 februari 2005, skriven av de amerikanska flygvapnets institution för utveckling och utbildning av landets flygvapen: Headquarters United States Air Force, AF/XOL. Boken *Air Power Against Terror: America's Conduct of Operation Enduring Freedom*, 2005, författad av Benjamin Lambeth, före detta stridsflygare. Boken *Enduring Freedom, Enduring Voices: US operations in Afghanistan*, 2015, skriven av Michael Walling, en internationell expert på andra världskriget. Han har även under flertalet decennier ägnat sig åt att samla in berättelser från veteraner och dess medverkan i operationer från bland annat Afghanistan, Irak och Vietnam.

⁵³ McWilliams, *U.S Marines in Battle: Fallujah, November-December 2004*, 1, 4

⁵⁴ Ibid, 25, 61

⁵⁵ Johannessen, Asbjørn, Tufte, Per Arne & Christofferson, Line, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, 2. Uppl, Stockholm: Liber AB, 2020, 74–75.

⁵⁶ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Towns & Wängnerud, *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 288

Baserat på utgivningsbolag, innehåll och författare bedöms dessa källor vara pålitliga utifrån kriteriet *äkthet*. Studien är en sekundärkälla som innehåller ca 300 källor, inklusive primärkällor och intervjuer av deltagare i striderna och uppnår således en hög grad av *oberoende* och *samtidighet*. Böckernas oberoende går däremot att kritisera då de ingående källorna i huvudsak består av sekundärkällor men även tredjehandskällor. Dock finns det inga anmärkningsvärda avvikelser från beskrivning av händelseförloppet. Böckerna inkluderar en mängd intervjuer av deltagande individer och således ses dessa som pålitliga utifrån kriteriet *samtidighet*, trots att den sistnämnda boken är utgiven 12 år efter operationen. Källorna bedöms av författaren som pålitliga

3.4.2 Operation Phantom Fury

För bakgrundsbeskrivning och analys av operation Phantom Fury kommer en rapport och två böcker att nyttjas som empiri.

Rapporten *U.S. Marines in Battle: Fallujah, November-December 2004*, 2014, av Dr. Timothy S McWilliams som infann sig i områdena under operationen. Boken *U.S. Marines in Iraq, 2004–2005: into the fray*, 2011, skriven av Kenneth W Estes, historieprofessor. Boken *No true glory: a frontline account of the Battle for Fallujah*, 2005, författad av, före detta biträdande försvarsminister för internationell säkerhet, Francis J West.

Källornas *äkthet* bedöms av författaren vara god. Det baseras på respektive källans utgivningsbolag, innehållet stämmer överens och att det finns en spårbarhet till författarna. Samtliga källor härstammar ifrån sekundärkällor med inslag av primärkällor. Det återfinns flertalet intervjuer med soldater som deltog i striderna, både amerikanska och Irakiska soldater. Källorna bedöms nå en hög grad av *oberoende*. Det kan kritiseras att rapporten och Kenneth W Estes bok är utgiven med ett relativt långt tidsspann från operationens avslut. Med tanke på de källor som inkluderas i ovan nämnda verk bedöms dessa vara pålitliga i sin helhet och uppnå en tillräckligt hög grad av *samtidighet*

Det skall noteras att samtliga källor är skrivna av amerikaner. Risker är relativt höga att källorna, för båda operationerna, möjligen skulle vara *tendensiösa*. Detta tas i beaktande genom att författaren bibehåller ett kritiskt förhållningssätt. Källorna redogör för både framgångar och motgångar utifrån de amerikanska styrkornas perspektiv under hela operationerna. Författaren bedömer att det inte har funnits någon benägenhet till glorifiering av händelseförloppen eller styrkornas ageranden. Avslutningsvis bedöms källorna vara tillräckligt pålitliga för att användas i detta arbete.

3.5 Operationalisering

Operationaliseringen påverkar studiens validitet.⁵⁷ För att arbetet skall uppnå en hög grad av validitet krävs det att indikatorerna går hand i hand med den teorin som avses prövas.⁵⁸

Således kommer de indikatorer som skall möjliggöra analysen grunda sig i de sex element som utgör Van Crevelds teori om manöverkrigföring. För att kunna svara på arbetets frågeställning krävs det även en indikator som redovisar om operationens utfall ses som framgångsrikt eller ett misslyckande. Sammanfogat med författarens motivering, baserat på empirin, får koalitionen utifrån indikatorn: ja (*uppfylls*), nej (*uppfylls inte*) eller delvis (*uppfylls delvis*). Nedan presenteras arbetets sju indikatorer och en redogörelse för vad som avgör om indikatorn anses vara uppfylld eller inte.

Tempo:

- *Lyckades aktören komma innanför motståndarens OODA-loop?*

Indikatorn är vara uppfylld om koalitionen genom en variation av handlingsalternativ succesivt får motståndaren att förlora kontrollen över sitt eget agerande. Framgången av detta kan träda fram genom att den egna aktören lyckas fatta beslut innan motståndaren hinner göra det. Alternativt verkställa flertalet handlingar under kort tidsperiod som får konsekvensen att motståndaren hamnar i ett uppenbart underläge.

Tyngdpunkt:

- *Påverkades motståndaren med tillräckliga resurser på rätt plats under rätt tidpunkt?*

För att indikatorn skall ses som uppfylld skall koalitionen:

- Identifiera en strategisk plats som för motståndaren är vital, svagt försvarad och samtidigt utgör en svårighet i val av handlingsalternativ. Exempel ledningsplats, kommunikationscentral eller logistikenheter.
- Påverka motståndaren med den mängd resurser som krävs för att nedkämpa motståndaren på den identifierade platsen.

Överraskning:

- *Uppnådde aktören överraskningsmoment?*

⁵⁷ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Towns & Wängnerud, *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 56

⁵⁸ *Ibid*, 55–56

Koalitionen skall sätta motståndaren ur balans, genom vilseledning och oförutsägbara ageranden, för att sedan slå motståndaren med tillräckliga resurser för att indikatorn skall ses som delvis uppfylld. För att indikatorn skall vara helt uppfylld krävs det att förberedelserna som skall sätta motståndaren ur balans bedrivs utan att få den egna verksamheten avslöjad, men även att motståndarens verksamhet och avsikter identifieras.

Kombinerade vapen:

- *Påverkades motståndaren genom kombinerade vapen?*

Indikatorn anses vara uppfylld om koalitionen gör motståndaren gripbar för ett vapensystem genom påverkan av ett annat vapensystem, alternativt om motståndaren påverkas med två eller flera vapensystem under samma tidpunkt.

Flexibilitet:

- *Hade aktören förmåga till att bibehålla initiativet trots motståndares handlingar?*

Målsättningen med denna indikator, och del av teorin, är att bibehålla initiativet och inte enbart reagera på motståndarens handlingar. Indikatorn anses vara uppfylld om koalitionen exempelvis lyckas fortsätta agera, ta beslut och svara på uppkomna friktioner med önskad effekt under en motgång. Ett annat exempel är om aktören är i ett underläge men ändå generera framgång med hjälp av initiativförmåga.

Uppdragstaktik:

- *Använde aktören uppdragstaktik?*

För att indikatorn skall vara uppfylld skall det förekomma exempel i empirin där underställda chefer ges handlingsfrihet för att agera utifrån de målsättningar som ställs på den angivna uppgiften.

Seger eller förlust utifrån End-State som synsätt:

- *Hade aktören måluppfyllnad?*

Indikatorn är uppfylld om koalitionen uppnår operationens samtliga målsättningar.

Om koalitionen inte uppfyller indikatorerna och samtidigt når ett positivt utfall, eller om koalitionen uppfyller indikatorerna men har ett negativt utfall på operationen, sjunker teorins förklaringsvärde. Under kapitel 4. *Analys* presenteras en kort bakrundsbeskrivning till respektive operation. Genom den kvalitativa textanalysen kommer författaren att söka efter

befintligheten av teorins ingående delar under operationerna. Befintligheten redovisas sedan i den fallande ordning som presenterats ovan. Analysresultatet kommer att redovisas under rubriken 4.3 *Sammanfattning* genom *Tabell 1: resultat*.

4. Analys

Detta kapitel består av en kortare bakgrundsbeskrivning av operation Anaconda och operation Phantom Fury. Efterhand kommer båda operationerna att analyseras utifrån de indikatorer som har presenterats under avsnitt 3.5 *Operationalisering*.

4.1 Operation Anaconda

Operation Anaconda var en del av Operation Enduring Freedom som blev ett av flera svar på terrorattackerna, 9/11 2001. USA valde att inleda en koalition tillsammans med likasinnade nationer i syfte att motverka terrorism.⁵⁹ Koalitionen bestod av 1411 amerikanska soldater, styrkor från norra Afghanistan samt specialoperationsstyrkor från USA och ytterligare sex nationer.⁶⁰ Striderna ägde rum 2–16 mars 2002 i Shahi Kot-dalen i Afghanistans östra del, bland de höga bergen med en insyn till en dal med fåtal bebyggelser.⁶¹ Efter tidigare strider i Tora Bora-området stod operation Anaconda inför kvarvarande målsättningar som skulle vara uppfyllda inom 72 timmar:

- Eliminera vitala talibanledare och al-Qaidas högsta ledare
- Hindra al-Qaidastyrkorna från att fly området i syfte att dessa inte skall kunna ta sig in i Pakistan
- Slå kvarvarande al-Qaidastyrkor
- Slå kvarvarande talibanstyrkor, vid eventuellt fortsatt motstånd⁶²

Med afghanska soldater som huvudstyrka skulle koalitionen slå fiendliga styrkor med kombinerade vapen och överraskning som huvudfokus.⁶³ Operationen planerades som en snabb operation och beräknades vara 72 timmar lång. Redan i planeringsfasen gjordes ett stort misstag att missbedöma fiendens numerära styrka. Med hjälp av underrättelse uppskattades

⁵⁹ Headquarters United States Air Force, AF/XOL, *Operation Anaconda, An Air Power Perspective*, 1, 11

⁶⁰ Ibid, 3

⁶¹ Lambeth, *Air power against terror: America's Conduct of Operation Enduring Freedom*, 163

⁶² Headquarters United States Air Force, AF/XOL, *Operation Anaconda, An Air Power Perspective*, 5, 17, 21-22

⁶³ Ibid, 33

fiendes styrka bestå av mellan 168 och 1000 man, men efter de initiala striderna kom insikten att motståndaren minst var 1000 man, om inte mer.⁶⁴

4.1.1 Van Crevelds teori om manöverkrigföring under Operation Anaconda

Tempo:

- *Lyckades aktören komma innanför motståndarens OODA-loop?*

För att uppnå elementet *tempo* så bör aktören enligt Van Creveld variera mellan olika handlingsalternativ. För att möjliggöra det så krävs det en planering som innehåller omfallsplanering samt materiel och redundans av personal för att kunna hantera uppkomna friktioner. På så sätt kan aktören begränsa motståndarens initiativtagande.⁶⁵ Koalitionen kom efter de initiala striderna till insikten att fienden hade genomfört gedigna förberedelser i den hemmastadda operationsmiljön. På grund av att motståndaren hade underskattats var koalitionen inte beredd på det hårda motståndet som de nu stod inför.⁶⁶ Detta antyder att koalitionen inte hade utfört en tillräckligt omfattande planering som inkluderade eventuella friktioner. Det innebär sannolikt att koalitionen var tvungen att spendera tid och resurser på händelser som inte tagits i beaktande under planeringen. På så sätt förlorade koalitionen själv initiativtagandet och fick agera reaktivt.

Operationens framfart var beroende av hög hastighet, en kombination av vapensystem och överraskningsmoment. Däremot upptäcker motståndaren under flertalet situationer koalitionens lågt flygande flygplan och med hög ammunitionsförmåga påverkas dessa kraftigt.⁶⁷ Dessa upptäckter gav motståndaren en tillräcklig uppfattning om koalitionens plan samt nästkommande handling och motåtgärden kunde genomföras. På grund av att koalitionens plan röjdes tvingades de till att agera reaktivt. Tempot i beslutsfattningen sänktes drastiskt då det inträffade oplanerade händelser som befälhavarna var tvungna att hantera i första hand. Det försämrade tempot innebär i praktiken att koalitionen aldrig nådde ett tillfälle då kombinerade vapen fick en önskad effekt.⁶⁸ En icke existerande kontroll över operationsområdet eller motståndaren i kombination med att den egna verksamheten blev identifierad resulterade i en begränsad förmågan att variera mellan olika handlingsalternativ. Under operationens inledande 72 timmar kom aldrig koalitionen innanför motståndarens

⁶⁴ Headquarters United States Air Force, AF/XOL, *Operation Anaconda, An Air Power Perspective*, 5-7

⁶⁵ Van Creveld, *Air power and maneuver warfare*, 3

⁶⁶ Headquarters United States Air Force, AF/XOL, *Operation Anaconda, An Air Power Perspective*, 62-63, 66

⁶⁷ *Ibid*, 60, 73

⁶⁸ *Ibid*, 60, 73

OODA-loop, istället blev den egna beslutscykeln påverkad. Indikatorn kan ej anses vara uppfylld.

Tyngdpunkt:

- *Påverkades motståndaren med tillräckliga resurser på rätt plats under rätt tidpunkt?*

Elementet *tyngdpunkt* samspelar med överraskningsmoment vilket exemplifieras vid anfällsmålet ”*Objective Ginger*”. Kvällen den tredje mars identifierade koalitionen en av fiendes vitala positioner som stod för mängder av försörjning. Denna plats bedömdes inte heller försvaras särskilt väl. I enlighet med Van Crevelds definition av elementet så var förutsättningarna för koalitionen goda.⁶⁹ Planen med anfallet var transporthelikoptrar skulle släppa marktrupp för att därefter slå motståndaren med flygstridskrafter. Tidigt på morgonen började anfallet mot ”*Objective Ginger*” men fienden upptäcker snabbt koalitionens lågt flygande transporthelikoptrar och öppnar framgångsrik eld mot dessa. En helikopter tvingas nödlända och den andra blir kraftigt skadad och anfallet får avbrytas.⁷⁰ Varför anfallet mot ”*Objective Ginger*” misslyckades anser denna uppsats bero på två orsaker. Den första orsaken är att koalitionen inte lyckas med sina försök till att överraska motståndaren, vilket genomsyrar operation Anaconda i sin helhet. Motståndaren är kontinuerligt mer förberedd än vad som under planeringsfasen antagits. Den andra orsaken är återkommande underskattning av motståndarens numerära storlek, förmågan och stridsviljan hos Al-Qaida och talibanstyrkorna.

Besättningen i helikoptern som tvingades nödlända rapporterar även att mängden fiender inte överensstämmer med det som tidigare antagits. Samtliga i besättningen dödas med eldhandvapen strax därpå.⁷¹ Empirin pekar på att koalitionen agerade i linje med elementet *tyngdpunkt*. Anfällsmålet identifierades som vital för motståndaren och även svagt försvarad. Koalitionen förberedde även tillräckligt mycket resurser, utifrån underrättelsen som fanns, för att kunna ta anfällsmålet och slå fienden. Trots det blir problematiken att platsen i själva verket var omringad av ett starkt försvar. Konsekvensen av en underskattad motståndare blev att de förberedda resurserna aldrig användes mot rätt plats under rätt tidpunkt. Sammantaget

⁶⁹ Van Creveld, *Air power and maneuver warfare*, 3-4

⁷⁰ Headquarters United States Air Force, AF/XOL, *Operation Anaconda, An Air Power Perspective*, 73

⁷¹ Ibid, 74-75

hade koalitionen rätt tankesätt utifrån element tyngdpunkt men misslyckades att genomföra det i praktiken. Detta gör att indikatorn ej uppfylls.

Överraskning:

- *Uppnådde aktören överraskningsmoment?*

Anfallet mot ”*Objective Ginger*” lämpar sig även att analysera utifrån koalitionen förmåga till överraskning. Planen var att genom ett kontrollerat flyganfall strax före att marktrupperna hade säkrat platsen skulle ett överraskningsmoment uppnås genom anfall från flera riktningar.⁷² Utifrån teorin så är målet med detta element att sätta motståndaren ur balans utan att få sin egen verksamhet avslöjad.⁷³ Under ”*Objective Ginger*” avslöjas koalitionen avsikter innan anfallet hinner börja.⁷⁴ Följden av detta resulterar i att initiativet fråntas, egna förluster uppstår och möjligheten till att påverka motståndaren överhuvudtaget försvinner snabbt.

Även exemplet som uppmärksammas i elementet *tempo* belyser effekten av ett misslyckat försök till överraskning. De initiala striderna under operation Anaconda haltades på grund av att stridsflyg upptäcktes av motståndaren och dess möjligheter till ett stabilt försvar av platsen ökade snabbt.⁷⁵ Återkommande under operation Anaconda är att det istället är koalitionen som överraskas av motståndarens förvånansvärt starka försvar. Indikatorn kan ej argumenteras som uppfylld.

Kombinerade vapen:

- *Påverkades motståndaren genom kombinerade vapen?*

Det finns en tydlig spårbarhet i att koalitionen försökte nå framgång genom kombinerade vapen under operation Anaconda. Det var även första gången de amerikanska styrkorna stod med krav att kombinera sina marktrupper med sitt flygunderstöd för att påverka motståndaren. Detta berodde på att den geografiska platsen i huvudsak bestod av höga berg och djupa dalgångar. Att enbart påverka motståndaren genom små autonoma specialförbandgrupper på marken var en omöjlighet i denna operationsmiljö.⁷⁶

⁷² Headquarters United States Air Force, AF/XOL, *Operation Anaconda, An Air Power Perspective*, 73

⁷³ Van Creveld, *Air power and maneuver warfare*, 5

⁷⁴ Headquarters United States Air Force, AF/XOL, *Operation Anaconda, An Air Power Perspective*, 73

⁷⁵ Ibid, 60, 73

⁷⁶ Walling, Michael G, *Enduring Freedom, Enduring Voices: US Operations in Afghanistan*, Oxford: Osprey Publishing, 2015, 52-53

Före gryningen den andra mars 2002 inleddes hela operationen genom flyganfall över dalgången där fientliga styrkor beräknades vara. Samtidigt flyttade den afghanska befälhavaren fram sina markstyrkor till angivet område, en utsatt position för fiendens eldgivning, enligt tidigare delgiven plan.⁷⁷ Det initiala angrepp kom däremot att bli problematisk. De stationerade marktrupperna var oinformerade om det planerade luftangreppet. De afghanska soldaterna blev då anfallna av egna flygenheter samt Al-Qaidastyrkor som befann sig i bergen ovanför koalitionens position.⁷⁸ Flygunderstödet blev kort därefter informerade om situationen och fick avbryta sitt anfall samtidigt som den afghanska befälhavaren drog tillbaka sina styrkor.⁷⁹

Den initiala attacken påvisar effekten av en bristande förmåga till kombinerade vapen. Operationens huvudfokus var att kombinera mark-och luftenheter. Detta visade sig i praktiken vara svårare än vad som uttrycktes under planeringsfasen. Markenheter var inte alls så erfarna och samövade med flygenheter, eller med den unika operationsmiljön, som det tidigare hade påstådd.⁸⁰ Detta kom att bli en kritisk sårbarhet för hela operationen. Empirin indikerar även på att koalitionen hade stora svårigheter i själva taktiken och samordningen mellan mark- och luftarenan. Olika doktrinära koncept följdes för respektive arena men det återfanns inget koncept för samarbetet dessa emellan.⁸¹ Följderna av försök till att använda kombinerade vapen ledde till vådabekämpning, en opåverkad motståndare och egna förluster. Denna händelse bidrog även till att den afghanska befälhavaren tappade stort förtroende för hela operationen och valde att avstå från gemensamma anfall under några dagars tid.⁸² På grund av detta betraktar författaren denna indikator som ej uppfylld.

Flexibilitet:

- *Hade aktören förmåga till att bibehålla initiativet trots motståndares handlingar?*

För att en aktör skall ha möjligheten till snabb anpassning krävs det en rad egenskaper. Van Creveld menar att aktören måste vara oberoende av andra förband, fullkomlig och generell. Aktören måste även ha en redundans i sina styrkor då eventuella förluster inte får påverka

⁷⁷ Lambeth, *Air power against terror: America's Conduct of Operation Enduring Freedom*, 179

⁷⁸ Headquarters United States Air Force, AF/XOL, *Operation Anaconda, An Air Power Perspective*, 7

⁷⁹ Ibid, 60-61

⁸⁰ Ibid, 46

⁸¹ Ibid, 9-10

⁸² Lambeth, *Air power against terror: America's Conduct of Operation Enduring Freedom*, 179

aktörens duglighet. På pappret överensstämde koalitionen med det som Van Creveld menar skall möjliggöra flexibilitet.⁸³ Koalitionen innefattade stora förmågor inom luftarenan, en övergripande kunskap och även en förmåga till redundans återfinns i koalitionen omfattning. Utöver det så stod koalitionen med materiella och teknologiska fördelar inför operationen.⁸⁴ Van Creveld menar även att det absolut viktigaste är att organisationen är samövade.⁸⁵ I praktiken var inte markenheterna så samövade, rutinerade eller bekanta med den specifika operationsmiljön som tidigare hade uttryckts av deras befälhavare.⁸⁶

Åter igen antyder anfallet mot ”*Objective Ginger*” en bristande förmåga till snabb anpassning. Motståndaren hade ett starkt försvar och vid ett kraftigt eldöppnande försöker koalitionen transporthelikoptrarna snabbt ta sig där ifrån. På grund av att det under planeringsfasen inte togs fram någon omfallsplanering var anfallet tvunget att avbrytas. Koalitionen hamnade i ett underläge där det enbart fanns utrymme för reaktion och lyckades inte återta initiativet för att kunna agera enligt den ursprungliga planen. Indikatorn uppfylls inte.

Uppdragstaktik:

- *Använde aktören uppdragstaktik?*

Under operationens nästintill två veckor långa planeringsfas och de initiala striderna återfinns inte de grundläggande förutsättningarna som teorin menar är vitala för att möjliggöra uppdragstaktik. En bristande tillit från nationernas befälhavare gentemot sina underställda resulterade i att de underställda inte fick möjligheten att sätta sig in i operationens mål, plan och syfte.⁸⁷ En annan anmärkningsvärd detalj är att ingen befälhavare gavs befogenheten att äga det sista ordet eller samordna mark- och luftenheter. Planen delgavs inte heller till chefen flygvapnet förrän fåtal dagar innan operationen skulle påbörjas.⁸⁸

Redan i planeringsfasen började känslan av stark oro hos de olika befälhavarna. Inte bara bristande samordning i sin helhet upplevdes utan även en känsla av att vitala frågor inte togs i beaktande innan eller under operationen.⁸⁹ Koalitionen bestod av manskap från Afghanistan,

⁸³ Van Creveld, *Air power and maneuver warfare*, 6

⁸⁴ Headquarters United States Air Force, AF/XOL, *Operation Anaconda, An Air Power Perspective*, 12

⁸⁵ Van Creveld, *Air power and maneuver warfare*, 6

⁸⁶ Headquarters United States Air Force, AF/XOL, *Operation Anaconda, An Air Power Perspective*, 60-61

⁸⁷ Van Creveld, *Air power and maneuver warfare*, 7

⁸⁸ Headquarters United States Air Force, AF/XOL, *Operation Anaconda, An Air Power Perspective*, 35

⁸⁹ Ibid, 37

USA och specialoperationsstyrkor från sex olika nationer. Vilket i sig antyder att konstruktionen av en begriplig och uppdragsorienterad plan försvårades vid bristande möjligheter till samövning och förtroende. Under operationens första 72 timmarna var utrymmet för uppdragstaktik minimalt och således betraktas indikatorn som ej uppfylld.

Segev eller förlust utifrån End-State som synsätt:

- *Hade aktören måluppfyllnad?*

Inom 72 timmar skulle koalitionen lyckats med följande:

- Eliminera vitala talibanledare och al-Qaidas högsta ledare
- Hindra al-Qaidastyrkorna flyr området och tar sig in i Pakistan
- Slå kvarvarande al-Qaidastyrkor
- Slå kvarvarande talibanstyrkor, om fortsatt motstånd⁹⁰

Istället tog det ca 336 timmar att nå ovanstående målsättningar och indikatorn är ej uppfylld.⁹¹

Värt att nämna är dock att efter de initiala striderna lyckades koalitionen samla ihop sina enheter, vara tillräckligt *flexibla* mot fiendens handlingar och bibehöll initiativet. Den initiala planen reviderades och förstärkning inkom tidigare än planerat.⁹² Förstärkningen bidrog till att koalitionen kunde öka kontrollen över motståndarens vitala områden, som var svagt försvarade. Koalitionen lyckades påverka motståndarens *tyngdpunkt* genom bland annat *kombinerade vapen*.⁹³ Till skillnad från de initiala striderna lyckades koalitionen nu kombinera sina vapensystem, bibehålla initiativet och påverka motståndarens tyngdpunkt. 14 dagar efter det initiala anfallet var målsättningarna uppfyllda.⁹⁴

4.2 Operation Phantom Fury

Avsättandet av Saddam Husseins regim i Irak 2003 och politiska beslut splittrade den befintliga relationen mellan befriande amerikanska koalitionsstyrkor och den irakiska befolkningen. Koalitionen beslutade att nedmontera delar av den irakiska armén, som tordes stötta Saddams Regim och möjligen kunde utgöra ett militärt hot för koalitionen. Även flertalet av Saddams anhängare fräntogs politiska mandat. Flertalet hushåll blev hastigt utan

⁹⁰ Headquarters United States Air Force, AF/XOL, *Operation Anaconda, An Air Power Perspective*, 5, 17, 21-22

⁹¹ Ibid, 9

⁹² Ibid, 11, 71

⁹³ Lambeth, *Air power against terror: America's Conduct of Operation Enduring Freedom*, 193

⁹⁴ Headquarters United States Air Force, AF/XOL, *Operation Anaconda, An Air Power Perspective*, 9

inkomst och ett missnöjde övergick till ett väpnat uppror i landet. Koalitionen tvingades inleda en stabiliseringsoperation innanför Iraks gränser.⁹⁵

En stad som visade starka indikationer på instabilitet var Fallujah, där flertalet okonventionella aktörer, så som Al-Qaida och Islamic army, hade etablerat kontroll. Den gemensamma faktorn för insurgentgrupperna var deras vilja att utöva våld mot koalitionen.⁹⁶ Som svar på upproret inleddes operation Phantom Fury, även känd som ”The battle for Fallujah”, den sjunde november 2004.⁹⁷ Under operationen utgjordes koalitionen av ca 12 000 stridande soldater med styrkor från USA, Irak och Storbritannien.⁹⁸ Sedan Vietnamkriget 1968 är detta den största operationen i urban miljö för den amerikanska marinkåren⁹⁹ och koalitionen stod med följande målsättningar:

- Återta kontrollen över Fallujah
- Rensa staden från insurgenter
- Identifiera och eliminera alla upplag av ammunition och resurser som användes i upproret¹⁰⁰

Huvuddelen av civilbefolkningen flydde strax innan koalitionen inledde sin offensiv mot Fallujah, som vid tillfället bedömdes vara befäst av uppskattningsvis 5 000 insurgenter.¹⁰¹

4.2.1 Van Crevelds teori om manöverkrigföring under Operation Phantom Fury

Tempo:

- *Lyckades aktören komma innanför motståndarens OODA-loop?*

Genom att variera mellan olika handlingsalternativ innan motståndaren hinner reagera eller agera menar Van Creveld att aktören skall komma innanför motståndarens beslutscykel.¹⁰²

Koalitionens förmåga att komma innanför insurgenternas OODA-loop framställs tydligast vid händelser som inkluderar överraskningsmoment. Genom god underrättelseförmåga kunde koalitionen, både fysiskt och psykiskt, forcera genom försvarslinjer snabbare än

⁹⁵ McWilliams, *U.S Marines in Battle: Fallujah, November-December 2004*, 4

⁹⁶ Ibid, 1

⁹⁷ Ibid, 13

⁹⁸ Ibid, 7-8

⁹⁹ Ibid, 57

¹⁰⁰ Estes, *U.S. Marines in Iraq, 2004-2005: into the fray*, 2011, 60

¹⁰¹ McWilliams, *U.S Marines in Battle: Fallujah, November-December 2004*, 6

¹⁰² Van Creveld, *Air power and maneuver warfare*, 3

insurgenternas förmåga till att agera. Koalitionen förväntades anfalla ifrån sydlig eller östlig riktning, men anföll istället i nordlig riktning. Detta hade stor effekt på motståndarens handlingsförmåga och händelsen betraktas som en krasch i insurgenternas beslutsfattande.¹⁰³

Utöver den chock som skapades vid koalitionens initiala anfall var ytterligare faktorer inblandade i förmågan till att komma innanför motståndarens OODA-loop. Koalitionens logistikförsörjning förbereddes redan under sommaren 2004 för att säkerhetsställa att striden aldrig skulle haltas på grund av exempelvis ammunitionsbrist. Denna del av planeringen kom att bli framgångsrik under operationen. Möjligheten till ett högt tempo skapade dilemman hos insurgenterna då koalitionen gång på gång anföll på djupet och på flertalet fronter samtidigt.¹⁰⁴ Genom att koalitionen hade överlastat sitt flygunderstöd med ammunition stod insurgenterna ständigt med dilemman, koalitionens understöd från luften var konstant. Insurgenterna behövde nu ta fler dimensioner i beaktande och inte enbart koalitionens marktrupper.¹⁰⁵ Insurgenternas möjlighet till återhämtning fråntogs även i stor utsträckning på grund av den förtänksamma planeringen. De bepansrade amfibiefordonen nyttjades till logistikförsörjning vid fronten och markförbanden kunde konstant fyllas upp med ammunition och andra förnödenheter. Således kunde koalitionen fortsätta sina anfall i dagsljus och mörker utan längre pauser.¹⁰⁶ Indikatorn anses vara uppfylld då koalitionen, genom sin planering, lyckades verkställa flertalet handlingar under kort tid och anföll i oförutsägbara riktningar. Detta gjorde att motståndarens handlingsförmåga begränsades. Motståndarens beslutscykel blev i huvudsak påverkad, och indikatorn är uppfylld.

Tyngdpunkt:

- *Påverkades motståndaren med tillräckliga resurser på rätt plats under rätt tidpunkt?*

Av det bearbetade materialet upplever författaren en viss svårighet i att läsa av huruvida koalitionen uppnådde elementet *tyngdpunkt* under operationen. Å ena sidan finns det ingenting som betonar att koalitionen identifierade en plats som för motståndaren var vital och samtidigt svagt försvarad. Detta kan bero på att insurgenterna frekvent nyttjade moskéer som

¹⁰³ Estes, *U.S. Marines in Iraq, 2004-2005: into the fray*, 68

¹⁰⁴ McWilliams, *U.S. Marines in Battle: Fallujah, November-December 2004*, 5

¹⁰⁵ Estes, *U.S. Marines in Iraq, 2004-2005: into the fray*, 66

¹⁰⁶ West, Francis J, *No true glory: a frontline account of the Battle for Fallujah*, New York, NY: Bantam, 2005, 273-274

skydd för egen viktig verksamhet.¹⁰⁷ Å andra sidan lyckades koalitionen påverka motståndaren flertalet gånger genom tillräckligt mycket resurser på rätt plats under rätt tidpunkt. Att koalitionen påverkade motståndarens tyngdpunkt anses utifrån empirin ha genomförts i en måttlig grad. Indikatorn bedöms vara delvis uppfylld.

Överraskning:

- *Uppnådde aktören överraskningsmoment?*

För att möjliggöra överraskningsmoment menar Van Creveld att det krävs insikt i motståndarens verksamhet och avsikter, utan att själv bli avslöjad.¹⁰⁸ Med hjälp av stora teknologiska fördelar hade koalitionen goda förutsättningar att uppnå överraskningsmoment under operation Phantom Fury. Genom varierade spaningsresurser fick koalitionen god insyn i insurgenternas försvar, utan att röja sin egen position. Det identifierades att Fallujah var tungt försvarad i den östra och sydvästra delen.¹⁰⁹ Baserat på denna underrättelse beslutade koalitionen att med en mindre styrka binda fienden i söder, samtidigt som koalitionen huvudstyrka anföll i norr, där försvaret var som svagast.¹¹⁰ Med högt anfallstempo forcerade koalitionen motståndarens yttre och inre försvarslinjer, snabbare än vad motståndaren hade förväntat sig. Försvarsplanen blev snabbt påverkad och en omgruppering av försvaret var inte möjlig då motståndaren blev överraskade av koalitionen oförutsägbara agerande.¹¹¹

Denna händelse går tydligt i linje med Van Crevelds riktlinjer om hur aktören skall gå till väga för att uppnå överraskningsmoment. Parallella insatser som slutligen sätter motståndaren ur balans och överraskningsmomentet uppstår när aktören slår mot en oförutsägbar plats eller under en oförutsägbar tidpunkt.¹¹² Genom vilseledning och högt anfallstempo i en oförutsägbar anfallsriktning, kombinerat med motståndarens självförtroende på det egna försvaret, lyckades koalitionen uppnå överraskningsmoment och fick god verkan i insurgenternas kärna. Indikatorn anses vara uppfylld.

Kombinerade vapen:

¹⁰⁷ West, *No true glory: a frontline account of the Battle for Fallujah*, 262

¹⁰⁸ Van Creveld, *Air power and maneuver warfare*, 5

¹⁰⁹ Estes, *U.S. Marines in Iraq, 2004-2005: into the fray*, 59

¹¹⁰ *Ibid*, 68

¹¹¹ *Ibid*, 75

¹¹² Van Creveld, *Air power and maneuver warfare*, 5

- *Påverkades motståndaren genom kombinerade vapen?*

Koalitionens underrättelseenhet, som i stor utsträckning nyttjade UAV:er, bedömde flertalet platser där motståndaren möjligen hade installerat olika varianter av improviserade sprängladdningar (IED). Dessa bedömdes vara begravnade i vägarna, placerade i övergivna bilar och flertalet hus.¹¹³ Eftersom insurgenterna nyttjade moskéer som skydd försvårades anfallet mot dessa.¹¹⁴ Då motståndaren konstant agerade oförutsägbart, med bland annat gömda IED:er, tvingades koalitionen genomsöka varje byggnad i staden innan anfallet kunde fortsätta in till mittpunkten av Fallujah. De markbundna trupperna blev genast sårbara för motståndarens direktriktade eldgivning från hustak och husknutar. Koalitionen var tvungen att kontinuerligt nyttja hög eldgivning genom flygunderstöd, artilleri, granatkastare och eldhandvapen. Den nedhållande elden, framför de egna trupperna, gjorde en fortsatt anfallsrörelse med ett högt tempo möjlig.¹¹⁵ På grund av förmågan till konstant eldgivning, genom olika vapensystem, fanns det begränsade möjligheter för insurgenterna att verka mot koalitionen styrkor som inte skyddades av stridsvagnar eller bandgående amfibiefordon. Utifrån empirin uppnådde koalitionen över lag framgång genom att kombinera sina vapensystem, indikatorn är uppfylld.

Flexibilitet:

- *Hade aktören förmåga till att bibehålla initiativet trots motståndares handlingar?*

Ett argument som stärker antagandet att koalitionen uppnår denna indikator är antalet förluster för respektive part. Koalitionens förluster var totalt 88 stupade soldater, medan stupade insurgenter uppskattas vara över 2000 och 1200 tillfångatagna.¹¹⁶ Förhållandet 1:22 i antal förluster påvisar att koalitionen framfart sannolikt inte haltades vid motgångar, vilket torde vara för att initiativet i en viss utsträckning bibehölls.

Van Creveld menar att det absolut viktigaste för att en organisation skall ha möjlighet att uppnå elementet flexibilitet är samövning och träning. Det krävs även en redundans i manskap då uppkomna förluster inte får påverka organisationens duglighet.¹¹⁷ Antalet egna

¹¹³ West, *No true glory: a frontline account of the Battle for Fallujah*, 257

¹¹⁴ Ibid, 262

¹¹⁵ Ibid, 273-274

¹¹⁶ Ibid, 67

¹¹⁷ Van Creveld, *Air power and maneuver warfare*, 6

förluster antyder att graden samövning inom koalitionen var hög och lärdomar från tidigare gemensamma operationer har tagits i beaktande.

När anfällen ägde rum på breda vägar framhävs koalitionen redundans av personal och material. Den främsta stridsvagnen i kolonnen var oftast den som exponerades för fiendens eld. Vid händelse av skada på stridsvagnen eller personalen kunde efterföljande vagn passera och överta det frontala skyddet. Parallellt kunde avsutten personal säkra byggnaderna som omringade vägen och anfallet kunde fortsätta framåt.¹¹⁸ Indikator ses som uppfylld.

Uppdragstaktik:

- *Använde aktören uppdragstaktik?*

För att denna indikator skall betraktas som uppfylld skall det finnas exempel i empirin som antyder att underställda chefer gavs handlingsfrihet för att agera utifrån uppgiftens målsättningar. Utifrån empirin blir detta tydligt redan i planeringsfasen. Koalitionens befälhavare insåg att koordineringen av luftrummet underlättas om enheter ur det amerikanska flygvapnet underställs marinkåren.¹¹⁹ Chefen i respektive område kunde således utöva ett totalt ansvar för både mark- och luftenheter, utan vidare samverkan eller koordinering med andra enheter.

Även chefer på lägre nivåer blev tilldelade liknande ansvar, vilket ytterligare förenklade handlingsfriheten för de chefer som deltog i de faktiska striderna. Attackhelikoptrar och artilleripjäser placerades långt fram och var gripbara för respektive bataljon, vilket medgav snabbt understöd om situationen skulle kräva det.¹²⁰ Detta tyder på en bra grundplanering för att möjliggöra tillämpning av uppdragstaktik i praktiken.

Vidare gavs piloterna på attackflygen möjligheter att fritt manövrera sina flygråder. De förplanerade måluttagen i Fallujah bekämpades genom handlingsfrihet till enskild pilot. På så sätt främjades uppdragstaktiken. Enskild pilot kunde avgöra vilket mål som han kunde påverka med maximal effekt under rätt tidpunkt, för att sedan flyga ut ur området. Därefter släpptes nästa attackflyg in i området som genomförde samma process, fast nu riktat mot nya förplanerade mål som var gripbara under just den tidpunkten.¹²¹

¹¹⁸ West, *No true glory: a frontline account of the Battle for Fallujah*, 46-47

¹¹⁹ McWilliams, *U.S Marines in Battle: Fallujah, November-December 2004*, 11

¹²⁰ Ibid, 10-11

¹²¹ Ibid, 11

För att möjliggöra uppdragstaktik menar Van Creveld att tillit uppåt och nedåt i hierarkin är vital.¹²² På grund av den urbana miljön kunde operationen inte överblickas i samma utsträckning som exempelvis i bergsmiljö. På plutonsnivå krävdes initiativtagning och snabbt beslutsfattande för att bibehålla framgångsrika anfallsförfaranden. Kontinuerligt återfanns behovet att genomsöka Fallujahs byggnader, då det var där insurgenterna befann sig. Tidvis krävdes beslut om vilka bostäder och hur dessa skulle genomsökas, vilket togs hela vägen ner på gruppnivå då dessa ofta arbetade självständigt.¹²³ Indikatorn argumenteras vara uppfylld.

Sejer eller förlust utifrån End-State som synsätt:

- *Hade aktören måluppfyllnad?*

Under operation Phantom Fury stod koalitionen med följande målsättningar:

- Återta kontrollen över Fallujah
- Rensa staden från insurgenter
- Identifiera och eliminera alla upplag av ammunition och resurser som användes i upproret¹²⁴

Den 16 november 2004, nio dagar efter koalitionen inledande anfall, rapporterade koalitionen att målsättningarna nästintill kunde ses som uppfyllda, då motståndet var så gott som nedkämpt. Enstaka insurgenter fanns kvar i Fallujah men bedömdes inte vara ett särskilt stort hot. Fram till den 23 december bedrev delar av koalitionen arbeten inom humanitär verksamhet. Ytterligare genomsök gjordes i stadens bostäder och fåtal strider mot enstaka skyttar ägde rum.¹²⁵ Indikatorn är uppfylld.

4.3 Sammanfattning

Nedan presenteras det sammanlagda resultat av huruvida den konventionella aktören använde sig av respektive indikator under operation Anaconda och operation Phantom Fury.

Tabell 1: resultat

Indikator/element	Operation Anaconda	Operation Phantom Fury
<i>Tempo:</i>		

¹²² Van Creveld, *Air power and maneuver warfare*, 5-6

¹²³ McWilliams, *U.S Marines in Battle: Fallujah, November-December 2004*, 35

¹²⁴ Estes, *U.S. Marines in Iraq, 2004-2005: into the fray*, 60

¹²⁵ McWilliams, *U.S Marines in Battle: Fallujah, November-December 2004*, 57

- Lyckades aktören komma innanför motståndarens OODA-loop?	Nej	Ja
<i>Tyngdpunkt:</i> - Påverkades motståndaren med tillräckligt mycket kraft på rätt plats under rätt tidpunkt?	Nej	Delvis
<i>Överraskning:</i> - Uppnådde aktören överraskningsmoment?	Nej	Ja
<i>Kombinerade vapen:</i> - Påverkades motståndaren genom kombinerade vapen?	Nej	Ja
<i>Flexibilitet:</i> - Hade aktören förmåga till att bibehålla initiativet trots motståndarens handlingar?	Nej	Ja
<i>Uppdragstaktik:</i> - Använde aktören uppdragstaktik?	Nej	Ja
<i>Segev eller förlust utifrån End-State som synsätt:</i> - Hade aktören måluppfyllnad?	Nej	Ja

Sammantaget kan det konstateras en stor skillnad i effekten vid nyttjandet av Van Crevelds teori om manöverkrigföring under operation Anaconda och operation Phantom Fury. I olika stor utsträckning återfinns respektive element inom de båda operationerna men förmågan att applicera elementen på ett framgångsrikt sätt, och även effekten av detta, skiljer sig drastiskt. Under operation Phantom Fury kan det utifrån *Tabell 1: resultat* avläsas att koalitionen använde sig av fem element i stor utsträckning och ett element i måttlig grad. Operationen sågs även som framgångsrik då koalitionen hade måluppfyllnad. Att avläsa operation Anaconda utifrån samma tabell ger resultatet att koalitionen inte lyckades få ut den önskade effekten av något av teorins element. Operationen ses även som misslyckad då ingen målsättning var uppfylld inom angiven tidsram.

5. Avslutning

Under arbetets gång har en forskningslucka identifierats och arbetets syfte med tillhörande frågeställning föddes. Efter bearbetning av tidigare forskning identifierades arbetets forskningslucka och den interna relevansen om att pröva Van Crevelds teori om

manöverkrigföring i sammanhang där motståndaren ses som okonventionell. Den externa relevansen som tidigare har presenterats är Nato:s, Van Crevelds och författarens hypotes om framtidens krig med okonventionella motståndare. Det avslutande kapitlet inleds med en resultatdiskussion och svar på arbetets forskningsfråga. Därefter sker en metoddiskussion, förslag på vidare forskning och slutligen presenteras arbetets relevans för yrkesövningen.

5.1 Resultatdiskussion

Författaren anser att en rad utomstående faktorer påverkade koalitionen förmåga att uppnå teorins element under operation Anaconda. Vilket i sin tur påverkade utfallet negativt. Analysen identifierar framför allt fyra friktioner som påverkade operationen, men som inte återfinns i operation Phantom Fury. Detta avsnitt syftar till att föra en diskussion om de faktorer som kan ha påverkat utfallet utöver bristande förmåga till de grundläggande principerna i Van Crevelds teori om manöverkrigföring.

Under planeringen genomfördes misstag vid styrkejämförelser av de egna och motståndarens styrkor. I kombination med en felaktig bedömning av motståndarens numerära styrka och stridsvilja så uppfattas även koalitionen ha en övertro på egen förmåga. Att motståndaren underskattades påverkade koalitionen på slagfältet då han var starkare än förväntat och ledde till flertalet motgångar under operationens inledande 72 timmar. Den egna styrkan uttrycktes som rutinerad i operationsmiljön och samarbetet med flygunderstödet.

Samarbetet mellan deltagande nationers befälhavare framstår också som problematiskt eftersom det inte tydliggjordes vem som hade det sista ordet. Detta påverkade tydligt koalitionen bristande förmåga till koordinering, samarbete och möjligen uppdragstaktik.

Eftersom det inte etablerades en gemensam doktrin för nyttjandet av kombinerade vapen försvårades samarbetet ytterligare. Ett resultat av detta var oförmågan att effektivt nyttja kombinerade vapen. Trots att koalitionen hade en god tillgänglighet till indirekta vapen, uppnåddes aldrig en effektiv bekämpning.

Slutligen är ett bristande förtroende återkommande under operation Anaconda. Chefen för koalitionen flygvapen uteslöts från planeringen, och delgavs order tätt inpå att operationen inleddes. Likaså uppvisar den afghanska befälhavaren en misstro på koalitionen förmåga då operationen inleddes med vådabekämpning.

Sammanfattningsvis antyder empirin att koalitionen hade möjlighet till, och försökte, att nyttja elementen i Van Crevelds teori om manöverkrigföring, men förmågan blev sannolikt

begränsad av ovanstående friktioner. Om koalitionen inte påverkats av dessa hade möjligheten att uppnå teorins element sannolikt förbättrats. I stället kan det argumenteras för att dessa friktioner blev tydliga hinder för användning av teorins element. Antagande stärks ytterligare av att friktionerna inte existerade i samma utsträckning under operation Phantom Fury, där koalitionen lyckades nå effekten av elementen och gick som segrare ur operationen.

5.2 Svar på frågeställning

Syftet med detta arbete var att bidra till den nuvarande krigsvetenskapliga forskningen och pröva förklaringsvärdet av Van Crevelds teori om manöverkrigföring mot en okonventionell motståndare. Detta har genomförts genom att undersöka befintligheten av teorins ingående element under operation Anaconda och operation Phantom Fury. I olika stor utsträckning har samtliga element ur Van Crevelds teori om manöverkrigföring varit befintliga i de båda operationerna och således har hela teorin kunnat prövas, i enlighet med en teoriprovande fallstudie. Befintligheten av teorins sex ingående element har, genom en kvalitativ textanalys som metod, presenterats under kapitel 4. *Analys*. Genom exemplifierade händelser från operationerna har även effekterna av framgångsrikt eller mindre framgångsrikt användande av respektive element redovisats under samma kapitel. Detta avsnitt syftar till att ge svar på arbetets forskningsfråga:

- *I vilken utsträckning kan Van Crevelds teori om manöverkrigföring förklara utfallet mot en okonventionell motståndare?*

I olika stor utsträckning lyckades koalitionen under operation Phantom Fury applicera samtliga element av Van Crevelds teori om manöverkrigföring och operationens utfall var även framgångsrik. Under operation Anaconda så lyckades koalitionen inte uppfylla teorins element under dess inledande 72 timmar och operationen ses även som ett misslyckande. Det finns även indikationer som tyder på att koalitionen uppfyllde åtminstone tre av teorins sex ingående element, strax efter de initiala 72 timmarna. 11 dagar senare uppnåddes även operationens målsättningar. Med det sagt har arbetet producerat ett svar på frågeställningen. Van Crevelds teori om manöverkrigföring kan förklara utfallet mot en okonventionell motståndare.

Under den lyckade operationen nyttjades samtliga element av teorin medan inget element uppnåddes under den misslyckade operationen. Således har förklaringsvärdet av teorin under detta arbete stärkts. Det kan även argumenteras för att det återfinns ett kausalt samband då nyttjandet av de oberoende variablerna (teorins element) påverkar den beroende variabeln

(utfallet). Att genomföra krigföring i enlighet med Van Crevelds teori om manöverkrigföring leder till framgång mot en okonventionell motståndare. För att stärka teorins generaliserbarhet krävs däremot vidare forskning i en bredare kontext, vilket ges förslag på under avsnitt 5.4 *Förslag på vidare forskning*.

5.3 Metoddiskussion

De metodologiska angreppssättet har i detta arbete varit en teoriprovande flerfallstudie, genom en kvalitativ textanalys. Författaren anser att detta har varit det lämpligaste metodvalet för att möjliggöra svar på forskningsfrågan. På grund av den kvalitativa textanalysen så har materialet kunnat bearbetats grundligt. Även arbetets källor har bidragit till att arbetets reliabilitet ökar då källorna har gått i enlighet med varandra och ingen källa har på ett anmärkningsvärt sätt avvikit ifrån en annan. Å andra sidan har reliabiliteten minskat då det är författaren som tolkar och analyserar texterna. Hade en annan individ bearbetat samma material hade förmodligen tolkningarna varit annorlunda och således även slutsatserna. Om en annan metod vid val av fall hade genomförts, hade förmodligen slutsatserna också förändrats. Då den valda teorin har prövats på två fall har arbetets generaliserbarhet ökat.

5.4 Förslag på vidare forskning

I detta arbete har fokuset återfunnits i att pröva förklaringsvärdet på Van Crevelds teori om manöverkrigföring och om nyttjandet av denna krigföringsteori kan förklara operationens utfall. Koalitionen har i stor utsträckning involverat amerikanska förband som under de båda operationerna bidrog med de flesta resurserna av ammunition, förnödenheter och inte minst flygunderstöd. Att genomföra en liknande studie på andra fall som inte involverar denna mängd resurser, om möjligt utesluta amerikanska styrkor helt, ökar relevansen för mindre försvarsmakter, som exempelvis Sverige.

5.5 Arbetets relevans för yrkesövningen

Arbetets relevans för yrkesövningen återfinns i den konventionell aktörens krigföringsmetoder i moderna militära konflikter. Dessa konflikter involverar olika typer av motståndare med oförståeligt agerande. Därför är det av stor vikt att öka förståelsen för huruvida grundläggande krigföringsprinciper är giltiga mot denna typ av motståndare. Under detta arbete har flertalet insikter uppkommit, framförallt vikten av att analysera motståndaren väl. Varken överskatta eller underskatta motståndarens förmåga, inte heller sin egen kapacitet. Under militära operationer krävs det mer av förbandet än att enbart välja ”rätt” krigföringsmetod. Det krävs samarbete, ödmjukhet och förtroende uppåt lika så nedåt i

hierarkin för att möjliggöra viktiga beslut på uppkomna situationer. Professionen måste genom ett kritiskt öga värdera motståndaren väl och därefter välja vilka medel och metoder som skall användas.

6. Litteratur och referensförteckning

Cave, David, *Operation COMPASS: The Australian Army's first experience of manoeuvre warfare in world war 2*, Australian defence force journal, vo.203, nr.1, 2017: 57-66.

Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Lund: Studentlitteratur, 2000.

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann & Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 5. uppl. Stockholm: Wolters Kluwer, 2017.

Estes, Kenneth W, *U.S. Marines in Iraq, 2004-2005: into the fray*, Washington D.C: History Division, U.S. Marine Corps, 2011.

Försvarsmakten, *Handbok: Strid mot irreguljär motståndare 1 Grunder*, Stockholm: Försvarsmakten, 2013.

Gady, Franz-Stefan & Kofman, Michael, *Ukraine's Strategy of Attrition*, London: Survival, vol.65, nr.2, Mars 2023: 7-22, DOI: 10.1080/00396338.2023.2193092.

Garcia, Antonio, *A manoeuvre warfare analysis of South Africa's 1914-1915 German South West African Campaign*, Scientia militaria: South African journal of military studies, vol.45, nr.1, 2017: 90-121, DOI: 10.5787/45-1-1194.

George, Alexander L & Bennett, Andrew, *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*, Cambridge: MIT Press, 2005.

Headquarters United States Air Force, AF/XOL, *Operation Anaconda, An Air Power Perspective*, Saffron Walden: Books Express Publishing, 7 February 2005.

Johannessen, Asbjørn, Tufte, Per Arne & Christofferson, Line, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, 2. Uppl, Stockholm: Liber AB, 2020.

Lambeth, Benjamin S, *Air power against terror: America's Conduct of Operation Enduring Freedom*, Sant Monica: RAND Corporation, 2005.

McWilliams, Timothy S, *U.S Marines in Battle: Fallujah, November-December 2004*, Quantico: Marine Corps University Press, 2014.

NATO, *Allied Joint Doctrine for Counter-Insurgency (COIN)*, ALLIED JOINT PUBLICATION, April 2023.

Owen, William F, *The Manoeuvre Warfare Fraud*, The RUSI Journal, vol.153, nr. 4, September 2008: 62-67, DOI: 10.1080/03071840802386224.

Pech, Richard & Burde, Geoffrey, *Manoeuvre warfare: a new military paradigm for business decision making*, London: Management decision, vol.41, nr.2, Mars 2003: 168-179.

Van Creveld, Martin, *Air power and maneuver warfare*, Alabama: Air University Press, 1994.

Walling, Michael G, *Enduring Freedom, Enduring Voices: US Operations in Afghanistan*, Oxford: Osprey Publishing, 2015.

West, Francis J, *No true glory: a frontline account of the Battle for Fallujah*, New York, NY: Bantam, 2005.

Yin, Robert K, *Case study research: design and methods*, 4. uppl. London: SAGE Publications Inc, 2009.

Yin, Robert K & Nilsson, Björn, *Fallstudier: design och genomförande*, Malmö: Liber, 2007.

Ångström, Jan & Widén, Jerker, *Contemporary Military Theory: The dynamics of war*, Oxford: Routledge, 2015.

Ångström, Jan & Widén, Jerker, *Militärteorins grunder*, Stockholm: Försvarsmakten, 2005.